

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 04.12.2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019, ECLI:CZ:NS:2019:7.TDO.1427.2019.1

Číslo: 40/2020

Právní věta: Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. lze právnické osobě zakázat jen tu činnost, v souvislosti s níž se dopustila trestného činu. Uložený trest není možno vymezit jako zákaz jakékoli činnosti právnické osoby bez bližší specifikace druhu této činnosti. Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon lze zakázat, obsahuje ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Trestně odpovědné právnické osobě je možné uložit trest zákazu činnosti za splnění podmínek § 20 odst. 1 t. o. p. o. za jakýkoli spáchaný trestný čin, jehož pachatelem může být právnická osoba podle § 7 t. o. p. o., a to i jako trest samostatný (§ 15 odst. 3 t. o. p. o.). Neuplatní se zde omezení podle § 73 odst. 2 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 04.12.2019

Spisová značka: 7 Tdo 1427/2019

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Právnická osoba, Trest zákazu činnosti

Předpisy: § 15 odst. 3 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 20 odst. 1 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 73 odst. 2 tr. zákoníku

§ 73 odst. 3 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného ve prospěch obviněné právnické osoby P. d. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, v té části, v níž bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby ohledně výroku o trestu, a dále rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, a to ve výroku o trestu uloženém obviněné právnické osoby P. d. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Šumperku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, byla obviněná právnická osoba P. d. uznána vinnou pod body II./1. až II./29. výroku o vině zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a byla odsouzena podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku a § 20 odst. 1 t. o. p. o. k trestu zákazu činnosti na dobu 4 roků. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu obviněného J. M. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 1, 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

2. Obviněná právnická osoba se dopustila uvedeného zločinu v podstatě tím, že jako obchodní společnost s předmětem podnikání zprostředkování velkoobchodu a velkoobchod v zastoupení, nespecializovaný velkoobchod, skladování, pronájem a leasing výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost, prostřednictvím svého jednatele J. M., jednajícího v rámci její činnosti, v období od 11. 11. 2013 do 21. 11. 2016 za použití internetových stránek dpinterier.cz, classen-shop.cz a dvere-centurion.cz a internetového inzertního portálu S-bazar.cz vylákala celkem ve 28 případech od poškozených, specifikovaných ve výroku o vině, finanční prostředky v celkové výši nejméně 305 592 Kč tím způsobem, že na internetových stránkách nabízela interiérové dveře, obložkové zárubně a kování s příslušenstvím, které prezentovala jako zboží, jež má skladem se lhůtou dodání 4 až 8 týdnů, s požadovanou zálohovou platbou před dodáním zboží formou úhrady bankovním převodem na bankovní účty společnosti P. d., jakož i dalších osob, přičemž nikdy neměla nabízené zboží skladem a musela si být prostřednictvím jednatele J. M. vědoma, že vzhledem ke své špatné ekonomické situaci nebude schopna dodat objednané zboží poškozeným, když podnikatelská činnost ve společnosti P. d., nebyla vedena cíleně a racionálně za účelem dosažení zisku, obviněný J. M. používal finanční prostředky obdržené za zboží na jiné účely, které nesouvisely s podnikáním, případně na úhradu starších dluhů, a neměl vůbec žádný přehled o vlastní spotřebě finančních prostředků ani o tom, zda zisk postačuje na pokrytí podnikatelské činnosti společnosti P. d. Dále pod bodem II./29. výroku o vině společnost neuhradila kupní cenu za zboží odebrané na podkladě faktur v období od 31. 7. 2014 do 13. 11. 2014 od společnosti C. F. S. Objednané zboží nedodala poškozeným následně ani přes četné urgencye, vybrané zálohové platby jim nevrátila a ponechala si je pro svoji potřebu, přičemž si musela být prostřednictvím obviněného J. M. vědoma, že nemá dostatek finančních prostředků ani na úhradu faktur za odebrané zboží, když společnost negenerovala vůbec žádný zisk, neevidovala žádné skladové zásoby a peníze generované na bankovním účtu ze zálohových plateb od poškozených zákazníků využíval obviněný J. M. pro svou osobní spotřebu, případně na úhradu starších dluhů. Faktury přes četné urgencye neuhradila, a svým jednáním způsobila poškozené společnosti C. F. S. škodu ve výši 11 451,90 € (tj. 316 285 Kč), a celkově tak svým jednáním způsobila v bodech II./1. až II./29. škodu ve výši 621 877 Kč.

3. Rozsudek soudu prvního stupně napadla obviněná právnická osoba odvoláním, které Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce ve prospěch obviněné právnické osoby P. d. dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h), k) a l) tr. ř. Nesouhlasí s rozsahem výroku o trestu uloženém obviněné právnické osobě P. d. Ze znění § 20 odst. 1 t. o. p. o. zřetelně vyplývá, že trest zákazu činnosti právnické osobě má spočívat v zákazu činnosti, jež souvisela se spáchaným trestným činem. Trest zákazu činnosti nelze ukládat generálně bez vymezení, jaké činnosti se má zákaz týkat. Výrokem je nutno co nejpřesněji určit druh i rozsah zakázané činnosti, a to s ohledem na konkrétní aktivity, které právnická osoba vyvíjela a které úzce souvisely s páchanou trestnou činností. Je nutno vždy specifikovat, jakou oblast činnosti právnické

osoby takový zákaz postihne. V případě trestu uloženého obviněné právnické osobě P. d. tak, jak byl soudem prvního stupně formulován, nelze dovést zákonem předvídanou věcnou souvislost se spáchanou trestnou činností. Formulaci výroku nelze interpretovat ani jako zákaz činnosti spočívající v zákazu výkonu určitého předmětu podnikání uvedeného v obchodním rejstříku, což by teoreticky umožňovalo právnické osobě podnikat v jiném předmětu podnikání. Zvolená neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se tak svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby podle § 16 t. o. p. o., k jehož uložení zde však nejsou naplněny zákonné podmínky. Za této situace lze takový bezbřehý trest zákazu činnosti považovat za trest, který zákon nepřipouští. Výrok o trestu je stížen i další vadou, když soud prvního stupně neuvedl výslovné znění zákonného ustanovení, na jehož základě ukládal uvedený druh trestu. Neodkázal totiž výslovně na ustanovení § 73 odst. 2, 3 tr. zákoníku, byť splnění zde obsažených zákonných podmínek pro uložení tohoto druhu trestu právnické osobě je nezbytné též z hlediska § 1 odst. 2 t. o. p. o. V tomto smyslu lze považovat výrok o trestu rovněž za neúplný. Soud prvního stupně tedy své rozhodnutí zatížil vadami odpovídajícími dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. h) a k) tr. ř. Odvolací soud pak zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., a to v jeho druhé alternativě, když nenapravit pochybení soudu prvního stupně, třebaže k tomu měl na podkladě odvolání obviněné právnické osoby P. d., vytvořeny procesní podmínky, ale naopak odvolání obviněné právnické osoby zamítl jako nedůvodné.

5. Závěrem svého dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu v tom rozsahu, v jakém jím bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby ohledně výroku o trestu, a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

6. Obviněná právnická osoba P. d., se prostřednictvím svého opatrovníka vyjádřila k dovolání nejvyššího státního zástupce a uvedla, že se s ním plně ztotožňuje, a zdůraznila, že již v odvolání byla mj. vznesena námitka, že uložený trest zákazu činnosti je v podstatě likvidační.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

7. Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné.

8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, pokud byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán tehdy, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Jde o případy, kdy buď nebyl učiněn určitý výrok, který tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, anebo v rozhodnutí sice byl učiněn určitý výrok, ale není úplný (tj. nemá všechny nezbytné zákonné náležitosti). Neúplným je takový výrok napadeného rozhodnutí, který neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem.

9. K tomu nejvyšší státní zástupce namítl, že soud prvního stupně uložil obviněné právnické osobě trest zákazu činnosti, aniž by specifikoval, jaké činnosti se má zákaz týkat. Neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby, k jehož uložení však nejsou splněny zákonné podmínky. Takto formulovaný trest zákazu činnosti proto lze považovat za trest, který zákon nepřipouští. Soud prvního stupně kromě toho výslovně neodkázal na ustanovení § 73 odst. 2, 3 tr. zákoníku, na jehož základě ukládal trest uvedeného druhu, v tomto smyslu pak lze považovat výrok o trestu rovněž za neúplný. Tyto námitky nejvyššího státního zástupce lze podřadit pod jím uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h) a k) tr. ř. a Nejvyšší soud je shledal částečně důvodnými.

10. Podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. soud může uložit právnické osobě trest zákazu činnosti na 1 rok až 20

let, byl-li trestný čin spáchan v souvislosti s touto činností. Trest zákazu činnosti patří k těm druhům trestů, které mají přímo zabránit právnické osobě v dalším páčání trestné činnosti. Jeho smyslem je dočasně vyřadit právnickou osobu z možnosti vykonávat určité činnosti, k nimž je zapotřebí zvláštního povolení či oprávnění nebo jejichž výkon upravují zvláštní předpisy. Jde tedy o zamezení toho, aby právnická osoba mohla vykonávat tyto zvláštní aktivity, k nimž se vyžaduje určitá morální a odborná způsobilost a které využila nebo zneužila ke spáčení trestného činu, anebo trestným činem vyvolala vážné pochybnosti o své způsobilosti k výkonu těchto činností (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 450). Z hlediska souvislosti se spáčeným trestným činem je nutné přesně vymezit druh (obsah) a rozsah zakázané činnosti (viz tamtéž, s. 453). Trestem zákazu činnosti tedy lze zakázat jen takový druh činnosti, který má přímou, bezprostřední souvislost se spáčeným trestným činem, aby se uloženým trestem pachatel znemožnilo zneužít této činnosti k opětovnému spáčení trestné činnosti. To na jedné straně znamená, že vymezení druhu a rozsahu zakázané činnosti nemůže být příliš úzké, protože by nepostačovalo k dosažení účelu trestu a ponechávalo by pachateli prostor k dalšímu zneužití určité činnosti. Na druhé straně je druh a rozsah zakázaní činnosti limitován souvislostí se spáčeným trestným činem a účelem trestu. Proto příliš široké a obecné vymezení zakázané činnosti by bezdůvodně omezovalo pracovní, společenské a jiné uplatnění pachatele, stěžovalo jeho resocializaci a bylo by rovněž obtížně kontrolovatelné (viz rozhodnutí pod č. 20/1996 Sb. rozh. tr.). Soud prvního stupně uložil v dané věci trest zákazu činnosti obviněné právnické osobě P. d. pouze obecně bez jakékoli další specifikace druhu zakázané činnosti. Při takto formulovaném trestu přitom nelze dovodit zákonem předvídanou věcnou souvislost se spáčenou trestnou činností, nelze z něj však ani vyložit zákaz činnosti spočívající v zákazu výkonu určitého předmětu podnikání. Lze souhlasit s námitkou nejvyššího státního zástupce, že neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby podle § 16 t. o. p. o. Pro uložení tohoto trestu však nejsou splněny zákonné podmínky, a zákon tento druh trestu tedy v daném případě nepřipouští. Tuto námitku shledal Nejvyšší soud důvodnou.

11. Výrok o trestu je přitom neúplný z toho důvodu, že soud prvního stupně výslovně neodkázal na ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku. Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. lze právnické osobě zakázat jen tu činnost, v souvislosti s kterou se dopustila trestného činu. Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon je možno zakázat, obsahuje ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce (např. člena statutárního orgánu jiné právnické osoby) nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 453). Při ukládání trestu zákazu činnosti je tedy nezbytné, aby soud ve výroku o tomto trestu výslovně odkázal na ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku, neboť toto ustanovení se bezprostředně týká i právnických osob. S ohledem na výše uvedené tedy soud prvního stupně pochybil, pokud výslovně neodkázal na ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku. Nelze se však ztotožnit s námitkou nejvyššího státního zástupce, že soud měl výslovně odkázat rovněž na ustanovení § 73 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož trest zákazu činnosti jako trest samostatný může soud uložit pouze v případě, že trestní zákon dovoluje uložení tohoto trestu za spáčený trestný čin a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáčeného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Trestně odpovědné právnické osobě lze uložit trest zákazu činnosti za splnění podmínek § 20 odst. 1 t. o. p. o. za jakýkoli spáčený trestný čin, jehož pachatelem může být právnická osoba podle § 7 t. o. p. o. Vzhledem k tomu, že podle § 15 odst. 3 věty první t. o. p. o. lze ukládat právnickým osobám všechny druhy trestů jako samostatné tresty bez jakýchkoli dalších podmínek, nepřichází v úvahu omezení podle § 73 odst. 2 tr. zákoníku o uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu (viz též § 1 odst. 2 t. o. p. o.). Proto trest zákazu činnosti lze uložit trestně odpovědné právnické osobě i jako samostatný trest, aniž by zde byl soud limitován trestním zákoníkem (k tomu viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 451 a 452). Pro shrnutí tedy

Nejvyšší soud konstatuje, že námitka nejvyššího státního zástupce je částečně důvodná v tom rozsahu, že výrok o trestu je neúplný proto, že soud prvního stupně ve výroku o trestu při uložení trestu zákazu činnosti výslovně neodkázal na ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku.

12. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Nejvyšší soud shledal, že rozhodnutím soudu prvního stupně byl obviněné právnické osobě P. d. uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, a je dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., dále je výrok o trestu i neúplný, a je tedy dán též dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Protože byly naplněny tyto dovolací důvody již v řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí, je dán i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

13. Nejvyšší soud shledal dovolací námitky nejvyššího státního zástupce částečně důvodnými, a proto zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, v té části, v níž bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby P. d. ohledně výroku o trestu, a dále rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, a to ve výroku o trestu uloženém obviněné právnické osobě P. d., jakož i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad. Nejvyšší soud pak přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a aby rozhodl o vymezení trestu zákazu činnosti tak, aby bylo zřejmé, jaká činnost má být zakázaná, a rovněž doplnil tento výrok o chybějící část.

14. Vzhledem k výraznému časovému odstupu od vyhlášení napadeného usnesení (dne 4. 3. 2019) pokládá Nejvyšší soud za nutné konstatovat, že věc mu byla s dovoláním nejvyššího státního zástupce předložena dne 15. 11. 2019. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.